[כדאיתא ברכות דף כ.]

נט א מיי' פ"ח מהל' גניבה הלכה א סמג עשין עב טוש"ע ח"מ סי' רלא סעיף טז :

נ ב ג ד מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף יח :

נא ה ו מיי' פי"ג מהל' שכני ממון הלכה כו סמג עשין פו טוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף ד :

לא קשיא הא דמהדר ליה שורא ורתקא הא דלא מהדר ליה שורא ורתקא, והסיר ה' ממך כל חולי אמר רב זו עין רב לטעמיה דרב סליק לבי קברי עבד מאי דעבד אמר תשעין ותשעה בעין רעה ואחד בדרך ארץ ושמואל אמר זה הרוח שמואל לטעמיה דאמר שמואל הכל ברוח, ולשמואל הא איכא הרוגי מלכות? הנך נמי אי לאו זיקא עבדי להו *סמא וחיי, ר' חנינא אמר *זו צינה *דא"ר חנינא הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנאמר צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר חנינא אמר זו צואה דאמר מר צואת החוטם וצואת האוזן רובן קשה ומיעוטן יפה ר' אליעזר אמר זו מרה תניא נמי הכי *מחלה זו מרה ולמה נקרא שמה מחלה שהיא מחלה כל גופו של אדם דבר אחר מחלה ששמונים ושלשה חלאים תלוין במרה וכולן פת שחרית במלח וקיתון של מים מבטלתן ת"ר י"ג דברים נאמרו בפת שחרית מצלת מן החמה ומן הצנה ומן הזיקין ומן המזיקין ומחכימת פתי וזוכה בדין ללמוד תורה וללמד, ודבריו נשמעין ותלמודו מתקיים בידו ואין בשרו מעלה הבל ונזקק לאשתו ואינו מתאוה לאשה אחרת והורגת כינה שבבני מעים וי"א אף מוציא את הקנאה ומכניס את האהבה *א"ל רבה לרבא בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי: שיתין רהיטי רהוט ולא מטו לגברא דמצפרא כרך *ואמרו רבנן השכם ואכול: בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה? א"ל דכתיב לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכם שרב ושמש לא יכם שרב ושמש כיון דלא ירעבו ולא יצמאו, א"ל את אמרת לי מהתם ואנא אמינא לך מהכא ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימיך ועבדתם את ה' אלהיכם זו קריאת שמע ותפלה וברך את לחמך ואת מימיך זו פת במלח וקיתון של מים מכאן ואילך והסירותי מחלה מקרבך א"ל רב יהודה לרב אדא משוחאה: לא תזלזל במישחתא דכל פורתא ופורתא חזי לכורכמא רישקא א"ל רב יהודה לרב אדא משוחאה: ד' אמות דאניגרא זלזל בהו דאנהרא לא תמשחנהו כלל רב יהודה לטעמיה דאמר רב יהודה ארבע אמות דאניגרא לבני אניגרא, דאנהרא דכולי עלמא. מכריז רבי אמי מלא כתפי נגדי בתרי עברי נהרא קוצו, רב נתן בר הושעיא קץ שיתסר אמתא, אתו עליה בני משרוניא, דפנוהו, הוא סבר כרשות הרבים, ולא היא, התם בעינן כולי האי הכא משום אמתוחי אשליהן הוא כמלא כתפי נגדי סגי. רבה בר רב הונא הוה ליה ההוא אבא אגודא דנהרא, אמרו ליה ניקוץ מר, אמר להו קוצו עילאי ותתאי והדר ניקוץ אנא, היכי עביד הכי והכתיב התקוששו וקושו *ואמר ריש לקיש קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים? התם אבא דבי פרזק רופילא הוה ואמר אי קייצו קייצנא, ואי לא קייצו אמאי איקוץ דאי ממטו להו אשלייהו מסתגי להו ואי

רש"י

לא קשיא · דרך אדרב : שורא וריתקא · חומה ורתוקה גדר של נגרים כמו (איכה ב) חיל וחומה : כל חלי · דבר שכל החלאים תלוין בו וזו העין-עין רעה : עבד מה דעבד · יודע היה ללחוש על הקברות ולהבין על כל קבר וקבר באיזו מיתה מת אם מת בזמנו אם בעין רעה : הכל ברוח · כל החלאים ותולאות מיתה על נשיבת הרוח באין הכל לפי השעה והאדם יש לך אדם שרוח פלוני קשה לו ובשעה פלוני: והאיכא הרוגי מלכות · הרוגי חרב : אי לאו זיקא · שנכנס במכה : עבדי סמא וחיי · סם המחבר בשר חבורה ומן העשבים הוא כדאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עד:) : צינים פחים · קור הנופת ולאו היינו רוח דקאמר שמואל דשמואל זיקא בלא צינה נמי מזקת : זו מרה · שהמרירה שבה גדולה וטובעת ומתפשטת בגידין ובעצמות : וכולן פת במלח מבטלתן · כדיליף לקמן מקראי : וקיתון של מים · למי שאין לו יין : וזיקין · היינו רוח דאמר שמואל : מחכימת פתי · שדעתו מיושבת עליו לפי שאינו מצטער בעינוי : וזוכה בדין · אם יש לו דין עם חבירו דעתו מיושבת ליישב דבריו בב"ד להטעים : ללמוד וללמד · מחמת ישוב הדעת : ודבריו נשמעין · לבריות שיש לו לב להטעימן : הבל · זיעה וזוהם : נוקק לאשתו · אם בעל הרהורים הוא ומתוך שלבו טוב בבקר שאכל קצת תובע לאשתו ובנאתו לשוק ורואה נשים אינו מתאוה להן : כינה שבבני מעיים · תולעים : מוציא את הקנאה ואת השנאה · שכשאין לבו טוב עליו הוא נוח לכעוס : ואמרו רבנן השכם ואכול · בערבי פסחים (דף קיב.) בדברים שצוה *רבי לבניו: משוחאה · מודד קרקעות היה בשכר לקונים ולמוכרים ולאחין ולשותפין הבאין לחלוק: כורכמא רישקא · כרכום של גן שקורין קרוג אודמיכל"ט והוא משובח שבכורכמין : ארבע אמות דאניגרא · אמת המים שהמשיכוה מן הנהר הגדול אל השדות על פני הבקעה כולה ומניחין בעלי כל שדה ושדה מלזרוע את אגפיה רוחב ארבע אמות שלא תתקלקל שפתה ומודדין אותם כולם ביחד ומציינים אותם שלא יחרשו מן הסימן ולחוץ : זלזל בהו · אל תדקדק בהן להרחיבן : לא תמשחנהו כלל · אלא באומד הדעת תניחנו כדי שיהו ניכרים לעיניים שהן שלימות ורחבות : לבני אניגרא · אינו מזיק אלא יחידים ויש בידן למחול : לכ"ע · ומאן מחיל : מלי כתפי נגדי בתרי עברי נהרא קוצו · המוצא יער או אילנות נטועין על שפת הנהר יקוץ ברוחב מלא כתף מושכי חבל הספינה והן מטין עצמן באלכסון והולכין כשהן משופעין לצד היבשה שלא המשכם הספינה למים וכל כמות הצריך להולכם דינם לקוץ ובשני עברי הנהר שפעמים שהולכין מכאן ופעמים שהולכין מכאן : קץ שיתסר אמתא · (א) כרוחב דרך רה"ר כדתנן בבבא בתרא (דף נט:) דרך רה"ר שש עשרה אמה: בני משרוניא · שם העיר והיער היה שלהן : דפנוהו · הלקוהו : אשליהן · חבלין שלהן : אבא · יער : ניקיינו עילאי ותתאי · מי שיש להן יער על הנהר אצלי למעלה הימנו ולמטה הימנו הילוך דרך המים : התם דבי פרזק רופילא הוה · אותן שלמטה ושלמעלה לא של ישראל היה שיכול לקוץ, אותו יער של בית פרזק, פחת פרסיים היה וידוע הוא שלא יקוצו ומה תועיל קציצה שלי : אי ממטי אשלייהו מסתגי להו · אם יוכלו למתוח חבלם ולבא ממסע למסע או מכפר לכפר ממטה למעלה ילכו : ואם

תוספות

תשעין ופ' מתו בעין הרע ואחד בדרך ארץ · וא"ת א"כ בני יוסף שלא שלטה בהן עין הרע *היה להן לחיות הרבה מכל השבטים וי"ל שמתו בדרך ארץ יותר מאחרים כשהקב"ה היה רוצה להמיתן היה שולח להם חלאים אחרים : צנים · קור כדמוכח הכא פחים חום כדמוכח בריש מסכ' ע"ז (דף ג: ושם ד"ה הכל) ומיירי הכא במאורעות הבאים על האדם דאילו במדות אמר בפ' כל היד (נדה דף טז: ושם ד"ה הכל) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים : שיתין רהיטי רהוט · יש מפרשים דנקט שיתין לפי שימי החורף ששים וכן ימי הקיץ כדאמר לעיל (דף קו:) ופת שחרית מצלת מן החמה ומן הצנה א"נ כן דרך למינקט בכל מקום שיתין כדאמר בהחובל (ב"ק דף צב:) שיתין תכלי מטייה לככא דקל חבריה שמע כו' : *ארבע גרמידי דאניגרי זלזל בהו · פירוש ארבע אמות שאתה מודד לבני אניגרא שדולים מהם להשקות שדותיהם זלזל פירוש מדוד אותם שחוקות ולא מגומגמות כדי שיוכלו לעמוד שם בריוח ולא כפי' הקונט' דעל נהרא שמניחין מקום גם למושכי ספינות לא תמשח כלל שצריכין ריוח הרבה שלא יפלו במים אלא בלא מדידה יתנו שיהא (ג) ניכרת ונראה לעינים : בתרי עברי נהרא קוצו · פי' ענפי אילנות היער קוצו שצריכין להטות כתפיהם לצד היער שלא יפלו במים *וא"ת דאמרינן בסוף פרק המוכר פירות (ב"ב דף צט: ושם ד"ה ואמה) אמה בית השלחין אני מוכר לך נותן לו ב' אמות לתוכה אמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה וי"ל דהתם מיירי באמת המים שהוא לאדם אחד שהוא עושה חריץ תוך שדהו להשקות ממנה ואין צריך לאגפיים רק אמה מכאן ואמה מכאן והכא אניגרא הוא יאור גדול להשקות כל אותה בקעה לכך צריך ארבע אמות לאגפיה תדע דהתם זורעים אותן אמות ונוטעין שם אילנות כדאמר התם אבל הכא אין זורעין ונוטעין כלל שכל העם הולכים שם להשקות שדותיהם והא דקאמר דאנהרא לכ"ע לאו משום דאניגרא ליהוו כולהו דאדם אחד אלא אינו דכ"ע אלא לאותן המשקין שדותיהם לבד אי נמי ארבע אמות דהכא היינו ב' אמות של תוכה ואמה מכאן ואמה מכאן :

ליקון

[גי' סערוך סמתר וכן גי' הרשב"ם ב"ב עד: ד"ה סמתרי]
[עי' תוס' כתובות ל. ד"ה הכל ובב"ב קמד : ד"ה חוץ ובע"ז ג: ד"ה שומר] זה סדבור ודבור שמתחיל בתרי כו' הכל ד"א . מהרש"ל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קץ שיתסר אמתא כרוחב רה"ר כס"ד ואח"כ מ"ה בני משרוניא ואח"כ ד"ה דפנוהו הלקוהו ואח"כ מ"ה כרה"ר כדתנן וכו' ואח"כ ד"ה אשליהן : (ב) תוס' ד"ה ארבע וכו' שיהא ניכר כצ"ל ואות ה' נמחק וסד"א עם ד"ה בתרי :

קושיא זאת קאי אלעיל אד' גרמידי דאניגרא . מהרש"ל

תורה אור: דברים ז · משלי כב · ישעיה מט · שמות כג · צפניה ב
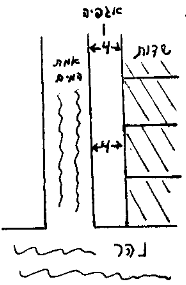
ב"ב ס: סנהדרין יח. יט.